

MANIFEST

För en kulturpolitik bortom den ekonomiska tillväxten

DEN ENDA BERÄTTELSEN

Under en vecka läser jag våra fyra största dagstidningar och räknar antal gånger som ordet tillväxt nämns. Jag hamnar på siffran 3123 och noterar att vid samtliga tillfällen är ordet skrivet i en kontext där det är givet att en ökad ekonomisk tillväxt är bra.

Detta borde få oss att reagera. För det här var ingen särskild vecka och när jag senare gör likande undersökningar i andra media kommer jag till samma resultat.

Vi lever i ett samhälle med en enda berättelse och den yttrandefrihet som enligt de kulturpolitiska målen ska ligga till grund för kulturpolitiken håller på att förvandlas till en vara som kan köpas och dess egentliga värde är på väg att gå förlorat.

Ett av reportagen jag läser under min lilla studie handlar om Hennes och Mauritz. Det är ett mittuppslag med krisrubriker. Bolagets vinst har minskat och börskursen fallit. Det är givet att det är en dålig nyhet. Men vad som framkommer i slutet av reportaget, som i en bisats, är att detta beror på att arbetarna i Asien fått något högre löner.

Jag tänker på en av slutscenerna i Anita Goldmans roman "Om jag så måste resa till Los Alamos" där hon besöker museet över Los Alamos och först på tredje varvet, undangömt i ett hörn, hittar lite information om Hiroshima och Nagasaki. Resten är hjältebilder och souvenirer.

TILLVÄXTEN

Vad är då ekonomiskt tillväxt? Detta över allt hängande mål som ska vara universalmedlet för allt från regional utveckling till globala miljöproblem och finanskriser.

Enkelt uttryckt kan man säga att om du i år köper en ny T-shirt i månaden måste du nästa år köpa två T-shirts i månaden, året därpå tre T-shirts i månaden och nästa år fyra osv. Det är alltså den logik som vi gjort till förutsättning för vår välfärd och på vilken vi också byggt vår moral. Och som Tim Jackson sa vid sitt Sverigebesök nyligen; "Det inser barn och alla som på något sätt lyckats hålla sig från media att det inte håller."

Detta ständiga växande fungerar bara om man frikopplar den ekonomiska utvecklingen från resursförbrukningen. Och det är att leva i en stor lögn.

Ska inte konstens uppgift vara att söka (avslöja) sanningen?

Men nu förväntas konstnärer och kulturarbetare glädjas över de 73 miljoner kronor som regeringen ska satsa på kreativa näringar för att skynda på utvecklingen att inordna även konsten och kulturlivet i denna enda berättelse.

”De konstnärliga utbildningarna ska erbjuda en utökad kunskap i entreprenörskap, fler inkubatorer ska värpa fram entreprenörer och kulturmäklare koppla ihop dem med uppdrag” Står att läsa i SvD s intervju med den trio som ska delta i regeringens storsatsning på större affärsmässighet i kulturlivet. (3/2 2011)

Vad hände med idén att man på en konstnärlig utbildning ska stärka den fria tanken. Att man åtminstone där borde lära sig försvara att konst handlar om något annat. Vad det är att leva. Att försöka förstå det stora mysteriet. Gåtan människan.

Men i ett samhälle med en enda berättelse är den fria tanken farlig.

FRIHETEN

Jag gör i alla fall vad kulturministern vill att vi alla ska göra och tackar ja till att regissera en avtäckningsshow åt en av våra stora vitvaruproducenter för att lansera deras nya ugn, spis, kyl och frys för butiksägare och stora kunder.

Under hela arbetet ringer ett av Dag Hammarskjölds vägmärken i mina öron; ”Du kan inte leka med djuret inom dig utan att bli helt djur, leka med lögnen utan att förlora rätten till sanning, leka med grymheten utan att mista sinnets mjukhet. Den som vill hålla sin trädgård ren reserverar inte mark för ogräs.”

Det spelar ingen roll att det här finns pengar. Att jag får arbeta med vilka artister jag vill. Att jag får släcka loggorna under showen. Jag kommer aldrig ifrån att jag på detta sätt bidrar till att stärka ett varumärke åt ett företag vars mål är att med alla medel få oss att köpa den där extra vattenkokaren som ingen egentligen behöver. Och det anser jag som konstnär inte vara mitt uppdrag.

DET ICKE MÄTBARA

FN kom Nyligen med en ny rapport där man beräknat värdet på våra naturtillgångar. Tjänsterna från korallreven är exempelvis värda 170 miljarder dollar per år. Naturliga vattenkällor på Nya Zeeland 200 miljarder dollar, Mangroveträskan i Vietnam 7 miljarder osv. Man vill på detta sätt göra företag mer medvetna om vad deras verksamhet faktiskt kostar. Och om de skulle tvingas betala för allt de förstör skulle världens största företag förlora mer än en tredjedel av sina vinster.

Uppsåtet är säkert gott, men vad man gör är att man försöker omvandla det icke mätbara till något mätbart och det leder oss fel. Det får oss att tro att vi spelar med värden som går att ersätta. Men den dag vi förstört ekosystemen hjälper inte 177 miljarder dollar.

För det är dessa värden som vi i vår tid har så svårt att försvara. Det verkar som vi håller på att förvandlas till de framtidens människor Oscar Wilde talade om, som vet priset på allt men inte värdet på något.

Vi får en förfrågan från en kund som vill hyra Orienteatern för en strippdanstävling och de lovar att betala bra. Jag frågar de ansvariga på Stockholms stad, som gärna ser att vi ökar våra egenintäkter hur vi ska göra. Jag vet inte hur jag ska tolka den tystnad jag får till svar, men tolkar den med samma sorg i hjärtat över den brist på moral som när jag hör att regeringen överväger att sälja våra inbesparade koldioxidkvoter med motiveringen att sex miljarder inte är en oansenlig summa pengar.

KULTURPOLITIKENS UPPDRAG

Jag har hört ryktas att de nya gratis toaletterna på kulturhuset åter är på väg att bli avgiftsbelagda. Synd. Det var annars en av de bästa saker som hänt kulturpolitiskt i Stockholm på länge. En demokratisk gest som stod i fin kontrast till de allt oftare av kommersiella intressen uthyrda teatrarna, museerna och andra möteslokaler i staden och till den slutna events dit konstnärer köps för att uppträda med specialskrivna verk för inbjudna gäster.

”Att vara människa är att göra saker för sin egen skull och då kan det vara trevligt att sätta på en film på kvällen.” säger mannen jag debatterar med som svar på frågan om han alls tycker att det ska finnas konst och varför i så fall.

”Att vara människa tror jag är något mycket större.” svara jag. ”Att vara människa är förenat med ett ansvar som sträcker sig bortom jaget och bortom nuet. Och jag tänker att konsten kan påminna oss om detta. I böcker, i filmer, på scener och i musik när vi tar del av andra berättelser kan den hjälpa oss till ödmjukhet inför livets ofullkomlighet.”

Kulturpolitiken har tidigare legat i framkant. Nu ligger man långt efter. Över hela världen börjar starka röster ifrågasätta vårt västerländska sätt att leva. Inse att vi måste tänka om. Att den ekonomiska tillväxtens era snart är förbi. För att det är ohållbart, orättvist och inte leder till frihet för någon, utan gör oss alla till fångar i ett system som vi själva hittat på.

Rätt bedriven skulle kulturpolitiken kunna vara en motkraft till den rådande utvecklingen och ett alternativ till alla de röster som krampaktigt kommer att försöka hålla fast vid dagens sanningar ännu en tid. Rätt bedriven skulle kulturpolitiken kunna vara en kraft för hållbar utveckling. För fred och rättvisa i världen.

Stina Oscarson, regissör och kulturdebattör